

KRYTYCZNYM OKIEM

warsztaty krytyki
teatralnej online

CZĘŚĆ IV: KREOWANIE WIZERUNKU I PRZYGOTOWANIE DO WYSTĘPÓW PUBLICZNYCH

6 i 13 listopada

Piękny, męski głos brzmi dla mnie
jak wiolonczela lub obój. Czysty
i wysoki głos kobiecy przywodzi mi
na pamięć skrzypce lub flet. Niski
zaś, piersiowy dźwięk artystki
dramatycznej przypomina mi
altówkę lub viola d'amore. Gruby bas
szlachetnego ojca dźwięczy mi jak
fagot, a głos złoczyńcy jak puzon."

Konstanty Stanisławski

**Głos można
traktować jak
instrument
muzyczny, który
składa się
z następujących
elementów:**

wibrator

generator

amplifikator

INSTRUMENTY MUZYCZNE DZIELĄ SIĘ NA:

strunowe (chordofony)

powietrznodźwięczne (aerofony)

błonodźwięczne (perkusyjne)

Ludzki głos to aerofon, gdzie wibratorem jest odpowiednio zadęty słup powietrza, generatorem mięśnie głosowe, a amplifikatorem nasada (jamę gardłową, nosową i ustną).

Funkcje przepony

zwiększa objętość klatki piersiowej

decyduje z jaką siłą i natężeniem mówimy

sprawia, że głos nie drży, nie załamuje się

dzięki sprawnie działającej przeponie podczas śpiewu głos jest czystszy intonacyjnie.

Akcent w języku polskim jest

paroksytoniczny
(na druga sylabę od końca)

proparoksytoniczny
(na trzecią sylabę od końca)
(w wyrazach pochodzenia obcego
kończących się na -yka, -ika, a także
w barażach typu: zrobiliśmy,
wykonaliśmy, poszliśmy)

!

**Uwaga
na akcent proparoksytoniczny**

Przykład

Więc dobrze, skrzesałiście ogień, wygrzebałiście kartofle i węgiel,
wynaleźliście wiośło i koło, zbiliście sanie malowane,
ulepiliście Dnieprostroj, zwabiliście wieloryby pod sam dom,
wypaliliście cegły, skleciliście druty,
dzielnie zrodziliście telefon, podłączyliście go do uszu,
zagłodziliście mamuty, upaśliście lokomotywy,
pozamiataliście, wykarczowaliście, oznakowaliście i pokroiliście,
ponumerowaliście i policzyliście,
ogrodziliście,
wysypaliście DDT i skropiliście święconą wodą,
pomalowaliście Murzynów i kanarki, wyszorowaliście prosięta,
pitrasiliście po nocach margarynę, na mrozie ganialiście krwinki,
zostawiliście buty na biegunie, a nogę pod senatem,
cierpieliście za hydranty i płonęliście za O kreskowane,
dzięki, jesteście zuchy.

Uszyliście kalesony, rękawice letnie i zimowe
dresy
naostrzyliście widelce i brzytwy, pobieliliście więzienie na Pankracy,
wyprodukowaliście perfumy z nafty i mydło z Żydów,
udały wam się sztuczne płuca i gipsowe gówna,
odkryliście Amerykę i wyzwoliliście Chrudim, chwyciliście za gardło
Kronsztad,
zaszyliście rozprutych i podkuliście kulawych,
rozdaliście serwetki i wykałaczki,
nie objaliście się, dzięki.
Ścisnęliście obcęgami piorun, trzesczycie gorliwie w meblach
i mruczycie w rurach,
już wiosną robicie dzieci na zimę,
brawo panie, dzięki panowie.
(...)

Ukłon, Petr Král

Przykład

Afryka Etyka Optyka akUstyka amEryka estEtyka erOtyka flzyka
kOrsyka lOgika fAbryka psYchika tEchnika bazYlika botAnika
prAktyka swAstyka klAsyka rUbryka mEtryka strOfika genEtyka
retOryka dialEktyka gimnAstyka temAtyka specYfika repUblika
dydAktyka gramAtyka statYstyka pianlIstyka akrobAtyka arytmeTyka
pedagOgika batalIstyka marynlIstyka politEchnika wokallIstyka
propedEutyka matemAtyka polonlIstyka kosmoflzyka energEtyka
lekkoatlEtyka aeronAutyka kosmonAutyka lingwlIstyka uniwErsytet

Prawidłowa realizacja samogłosek nosowych

- „ą” na końcu wyrazu wymawiamy zawsze nosowo, np.: idą, skaczą, robią, chodzą, śpiewają, tańczą
- „ę” na końcu wyrazu wymawiamy jak „e”, albo lekko unosowiając, np: idę – ide, piję – pije, łapię – łapie, stoję – stoje
- jeżeli w zapisie ortograficznym litery „ę,ą” znajdują się przed „l,ł”, wymawiamy je jako „e,o”, np.: wzięli – wzięli, wziął – wziął

jeżeli w zapisie ortograficznym litery „ę,ą” znajdują się przed „b,p”,
wymawiamy je jako „em, om”, np.:
z**ą**b – zomp, ką**pie**l – kompiel,
go**łę**bie – gołęmbie, tr**ą**bka –
trompka, g**ą**bka – gompka, str**zę**p –
strzemp

jeżeli w zapisie ortograficznym litery „ę,ą” znajdują się przed „t,d,c,dz,cz”,
wymawiamy je jako „en,on”, np.:
ż**ą**dza – żondza, b**ę**dę – bende,
p**ę**czek – penczek, m**ą**dry – mondry,
b**ą**czek – bonczek, n**ę**dza – nendza

jeżeli w zapisie ortograficznym litery „ę,ą” znajdują się przed „ć,dź”,
wymawiamy je jako „eń,oń”, np.:
pi**ę**ć – pieńć, ką**dzi**el – końdzi**el**,
b**ę**dzie – beńdzie, wsz**ę**dzie –
wszeńdzie

jeżeli w zapisie ortograficznym litery „ę,ą” znajdują się przed „k,g”
wymawiamy je jako „eŋ,oŋ”, np.: łą**ka**
– ł**o**ŋka, ł**ę**gi – ł**o**ŋgi, m**ę**ka – m**o**ŋka

jeżeli w zapisie ortograficznym litery „ę,ą” znajdują się przed
„s,z,sz,ż,ś,ź”(wszystkie głoski
szczelinowe) wymawiamy je jako
„ę,ą”, np.: w**ą**s, p**ą**s, g**ę**sty, m**ą**ż, g**ę**si,
sz**czę**ście, zam**ę**ście

Prawidłowa realizacja głosek podwojonych

Staranna wymowa wymaga przedłużenia dźwięku artykułowanej głoski do półtorej długości spółgłoski (w obrębie wyrazu) i do dwu długości samogłoski. Dotyczy to głosek półotwartych: rr, mm, nn, ll, łł (terror, gamma, panna, Anna, ballada, Marzanna, torreador, arras, korrida, kontrrewolucja, mammografia, immunitet, immobilizm, alleluja, Alladyn). Podobnie wymawiamy głoski szczelinowe: Jaffa, passat, wyższy, przyssawka, Kossak, Odessa, ssak, hossza.

W wymowie głosek zwartych i zwartoszczelinowych pozostawiamy owo podwojenie głoski, pod warunkiem, że pierwszą głoskę wymawiamy lżej, słabiej niż drugą. W przeciwieństwie do wymowy półotwartych nie przedłużamy dźwięku (zwarcia), lecz lekko odbijamy obie głoski od siebie: lekko, poddany, w nocce, chodźcie, Abba, podtatusiały, dżdżownica, hobby, attyka, mokka.
Wyjątkiem jest miękki, który wymawiamy bez podwojenia.

Przykłady

Panna Anna wyszła z wanny.
Co mi ten kur ranny pieje!

Zbudź się Sybillo. Zjaw się Werillo.
Stań się przestrzenna imion idyllo!
Liro stustrunna, harfo studzwonna,
Płynna dziewanno bezdennie chłonna!
Ukaż się Stello, od gwiazd powiewna
Muzyka imion, gędźbo rozlewna!
Rzewna Joanno, śpiewna nowenno,
Rozchyl swych ramion płomienne lenno.
Korynno zmienna, Anno bezbronna,
Męko rozstanna, senna i wonna.

Jan Brzechwa

Wyrazy dżdżownice:

Nieoswojony, nieuprawniony,
unieważniony, trzeciorzędowy,
załadunkowy, semazjologia,
uodporniony, pełnokomfortowy,
pełnowartościowy, uniemożliwiony,
wielomilionowy, wielokomórkowy,
drobnoustrojowy, lokomotywownia,
uwierzytelniający,
wysokoprocentowy,
antynikotynowy, antyalkoholowy,
zadowolony, samokontrola,
wodoodporny, zacierzewiony,
hydrometeorologia

Prawidłowa realizacja podwojonych samogłosek

Jeżeli w zapisie ortograficznym pojawiają się obok siebie dwie samogłoski, to w wymowie nie oddzielamy ich, ale staramy się łączyć.

Przykłady

Dulcynea, poeta, maestro, ideał,
areal, pean, kameleon, poezja,
przeor, Korea, Napoleon, redeo,
Gwineia, seans, teatr, ocean,
akordeon, Borneo, Boreasz, freon,
boa, chaos, peonia, Beocja, aorta,
Noe, Mao, poemat, Menelaos,
stereotyp, baobab, kakao.

Przed przystąpieniem do ćwiczeń artykulacyjnych należy rozgrzać cały aparat artykulacyjny: żuchwę, język oraz wargi. Ćwiczenia powinno się wykonywać przy lustrze, co pomaga kontrolować ruchy aparatu artykulacyjnego.

Ćwiczenia szczękowe (żuchwowe)

- przeżuwanie – wykonaj ruchy żuchwą jak krowa żującą trawę
- połącz ruch żucia z opuszczeniem szczęki w dół, przesuwaj szczękę na boki (co jakiś czas zmieniaj tempo – od wolnego do szybkiego i odwrotnie)
- przesuwaj żuchwę do przodu, następnie do pozycji wyjściowej i do tyłu;
- połącz w jeden płynny ruch przesuwanie żuchwy na boki i do tyłu – przód, prawy bok, tył, lewy bok i znów przód; żuchwa powinna wykonywać ruch podobny do ruchu płyty gramofonowej;
- otwórz usta jak najszerzej i wyciągnij najdalej jak tylko zdołasz język.

Ćwiczenia językowe

- przy zamkniętych ustach włóż język między wargi a zęby i obracaj nim w prawo i w lewo
- spróbuj dotknąć językiem do nosa, ucha, brody, drugiego ucha, a następnie ruch ten połączyć
- narysuj językiem w powietrzu domek, drzewo, zwierzę lub cokolwiek innego
- wykonaj językiem kilkanaście wahadłowych ruchów.

Ćwiczenia wargowe

- nagryzaj zębami wargi od środka i od zewnątrz
- zrób wargami na przemian dzióbek i zamknięty szeroki uśmiech, od ruchu wolnego do szybkiego i odwrotnie
- zrób wargami dzióbek i kręć w prawo, a potem w lewo
- „rybka” – mając zrobiony dzióbek otwieraj go podobnie jak to robi ryba

„parskanie” – wydychaj powietrze przy zamkniętych, ale maksymalnie rozluźnionych wargach; niech prąd powietrza przeciska się przez luźne wargi

maksymalnie rozluźnij mięśnie całej twarzy i energicznie poruszaj głową na boki

na kilka sekund bardzo mocno zepnij mięśnie twarzy, szeroko otwórz usta, wysuń język, szeroko otworzyć oczy; powtórzyć trzy razy; ćwiczenie nazywa się „Lew”.

Ćwiczenia

Spróbuj powiedzieć jak się nazywasz:

- z irytacją
- z niedowierzaniem
- zalognie
- z ironią
- z sadyzmem
- z lękiem
- prosząco
- rozkazująco
- z obrzydzeniem

**Spróbuj
wypowiedzieć
poniższy tekst
na trzy różne
sposoby:**

„Ta kobieta była ze styropianu.
Każdy mężczyzna, który do niej
przychodził, odłupywał kawałek,
podchodził do okna i piszczął.

**Ten zaś spróbuj
powiedzieć ze
złością na cały
świat, a potem
z radością**

I oto zimę naszych rozgoryczeń
Słonecznym latem uczynił syn Yorku;
Chmury nawisłe nad rodzinnym domem
W morskich głębinach znalazły swój grób.
Pora nam teraz laurem wieńczyć skronie,
Wieszać na kołku powgniatany pancerz,
Stawać do tańca nie do boju; stawiać
Kroki nie w rytmie marsza, lecz pawany.
Lecz ja, któremu cielesna szpetota
Nie daje prawa do owych igraszek,
Ba, do zerknięcia z podziwem w zwierciadło;
Ja, krzywy jak źle wybita moneta.
Ja, z harmonijnych proporcji i wdzięku
Odarty przez te oszustkę, Naturę,
Zdeformowany i nie dokończony.
Skoro nie mogę grać roli kochanka
I tych dni pięknych wypełniać miłością -
Postanowiłem zostać nikczemnikiem
I w pustkę błogich dni sączyć nienawiść.

Który sposób artykulacji wydaje ci się ciekawszy? I dlaczego?

**Wypowiadając
poniższy tekst,
spróbuj płynnie
przechodzić
w następujące
stany
emocjonalne:**

(podejrzliwie)

Nie uwierzysz co mi się dzisiaj przydarzyło. Poszedłem z szefem na lunch, wsiedliśmy do samochodu. Ruszyliśmy, a tu nagle wyskoczył nam na ulicę pies.

(nerwowo)

Bum! stała tam mała dziewczynka, która zaczęła krzyczeć. Wysiedliśmy z samochodu, a pies ciągle żył, ale był straszliwie pokiereszowany. Krew była wszędzie.

(z przerażeniem)

Zebrał się tłumek i wszyscy na mnie
wrzeszczeli. Dziewczynka
histerycznie płakała

(z lękiem)

I widzę, że mój szef po prostu mnie
obserwuje, czekając na to, co
zrobię.

**Jak ci się wykonywało to ćwiczenie?
Co sprawiło ci największą trudność,
a co było najłatwiejsze?**

KRYTYCZNYM OKIEM

cykl warsztatów krytyki teatralnej online to nowy projekt edukacyjny Teatru Śląskiego im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach. Składa się z sześciu modułów tematycznych. W ramach każdego z nich realizowane są dwa spotkania warsztatowe online i dyżur prowadzących w formie konsultacji.

TEMATY WSZYSTKICH WARSZTATÓW

MODUŁ I:

Interpretacja spektaklu teatralnego

MODUŁ II:

Krytyka teatralna

MODUŁ III:

Przeprowadzanie wywiadów

MODUŁ IV:

Kreowanie swojego wizerunku i przygotowanie do występów publicznych

MODUŁ V:

Kuratorowanie sztuk performatywnych

MODUŁ VI:

Kreowanie marki instytucji kultury

**Opieka kuratorska i merytoryczna
nad całością warsztatów:**

Katarzyna Niedurny, Katarzyna Waligóra

Opracowanie zeszytu metodycznego:

Marek Rachoń

Redakcja:

Katarzyna Niedurny, Katarzyna Waligóra

Opracowanie graficzne:

Natalia Kaniak

Koordinacja projektu:

Katarzyna Karnia

Kontakt:

krytycznym.okiem@teatrslaski.art.pl

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury,
Dziedzictwa Narodowego i Sportu
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Ministerstwo
Kultury
Dziedzictwa
Narodowego
i Sportu

WWW.TEATRLASKI.ART.PL